



## Nummer 30/aug. 2014

*De tijd waarin wij leven vraagt steeds meer om het nemen van vrije (sociale) initiatieven van mensen, individueel en gezamenlijk. De Stichting De Grijpvogel is in deze geest opgericht, neemt zelf initiatieven en bevordert en ondersteunt het nemen van initiatieven door anderen. De overwegend kleinschalige initiatieven kunnen economisch van karakter zijn, dan wel sociaal-politiek of cultureel in brede zin (kunst, literatuur, filosofie, educatie e.d.). Nieuwsbrieven van de Stichting 'De Grijpvogel' beogen geïnteresseerden te informeren over wetenswaardigheden in dit verband. Reacties worden beslist op prijs gesteld en er bestaat geen enkel bezwaar tegen het doorsturen van de nieuwsbrieven aan andere (potentieel) geïnteresseerden.*

Deze nieuwsbrieven worden gepubliceerd op de website [www.stichtingdegrijpvogel.nl](http://www.stichtingdegrijpvogel.nl) en ook op [www.bekieketmar.nl/Bekiek\\_et\\_mar/st\\_De\\_Grijpvogel.html](http://www.bekieketmar.nl/Bekiek_et_mar/st_De_Grijpvogel.html)

### 1. KORTE SAMENVATTING VAN DEZE NIEUWSBRIEF

- Enkele korte berichten
  - Friese Waterlinie Week 19 - 23 augustus 2014
  - Nieuwsbrief Woonproject 'De Bult' in Oldeberkoop
  - Filosofiegroep 'Ethica' van Aristoteles
- Wie herinnert zich nog het project 'In Verbelinge' in 1999?
- Het publieke kunstwerk 'De Hunningdaenker' in Makkinga van Carlo Mistiaen (1999)

### 2. ENKELE KORTE BERICHTEN

#### **Friese Waterlinie Week 19 - 23 augustus 2014**

De belangstelling voor dit thema neemt de laatste tijd duidelijk toe, getuige onder meer de deelname aan wandel- en fietstochten langs verschillende schansen, de flinke verkoop van het boek 'Bij de bek af' van schrijver Karst Berkenbosch en het aantal belangstellenden bij zijn rondleidingen langs de schansen. Karst Berkenbosch en Kim Linse willen deze belangstelling extra impulsen geven met een gevarieerd programma dat aansluit bij de interesse voor het cultuurhistorisch erfgoed. Extra impulsen ook door met de gasten het gebied in te trekken en ter plekke het verhaal te vertellen. Het programma globaal:

*Dinsdag 19 augustus*

Fietsen vanaf Zwartedijksterschans naar Lunia.

*Woensdag 20 augustus*

Varen en wandelen door de Rottige Meenthe en bezoek theetuin.

*Donderdag 21 augustus*

Steenwijk: bezoek museum en stadswandeling.

*Vrijdag 22 augustus*

Bustocht door het gebied van de Friese Waterlinie.

*Zaterdag 23 augustus*

Fietsen vanaf Kuinre naar Lunia. Zie ook:

<http://www.lunia.nl/nl/evenementen/>

<https://www.facebook.com/events/1395053787416191/?ref=22>

#### **Nieuwsbrief Woonproject 'De Bult' in Oldeberkoop**

De Stichting De Grijpvogel is voornemens vanaf augustus 2014 maandelijks nieuwsbrieven uit te brengen over dit woonproject. Belangstellenden kunnen zich melden bij de stichting per e-mail of door even te bellen 0516-850377.



## Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

### Filosofiegroep 'Ethica' van Aristoteles

De filosofiegroep die al enige tijd bezig is met het bestuderen van de Ethica van Aristoteles heeft ruimte voor enkele nieuwe deelnemers.

Belangstellenden kunnen zich melden bij de Stichting De Grijpvogel/Frans Wuijts door een mailtje te sturen [info@stichtingdegrijpvogel.nl](mailto:info@stichtingdegrijpvogel.nl) of even te bellen 0516-850377.

### 3. WIE HERINNERT ZICH NOG HET PROJECT 'IN VERBELINGE' IN 1999?

Op 3 september 2009 schrijft kunsthistoricus Huub Mous uit Leeuwarden: 'Vandaag is het op de dag af 10 jaar geleden, dat in de gemeente Ooststellingwerf de internationale kunstmanifestatie 'In Verbelinge' (Stellingwerfs voor 'In verbeelding') van start ging. Als het gaat om grootschalige projecten in Friesland is deze manifestatie uitzonderlijk te noemen. Voor een kleine plattelandsgemeente met nog geen 30.000 inwoners was een project met een budget van acht ton (in guldens) en met deelname van kunstenaars van internationale naam geen alledaags gebeuren. Een bevlogen wethouder en een paar ambtenaren stonden aan de basis van het succes. Het budget kwam bijeen door het samenvoegen van de gelden voor gemeentelijke dorpsuitbreidingen (waarschijnlijk is bedoeld de 'Reserve Culturele Elementen Dorpsuitbreidingen') en aanvullen hiervan met forse subsidies van de Mondriaan Stichting en andere fondsen.

In samenwerking met het Praktijkbureau van de Mondriaan Stichting werd vier jaar aan de voorbereiding gewerkt, waarbij de organisatie werd uitbesteed aan een hiertoe in het leven geroepen stichting. Acht kunstenaars afkomstig uit Nederland, de Verenigde Staten, Engeland en België kregen de opdracht een tijdelijk of permanent kunstwerk te realiseren. Daarin moest een verband tot uiting komen met de Stellingwerfer taal en cultuur. In de Stellingwerfen wordt een streektaal gesproken die kort tevoren door de Raad van Europa als minderheidstaal werd erkend. De uitgenodigde kunstenaars werden geselecteerd door het Praktijkbureau. Zij lieten zich inspireren door het gebied, zijn geschiedenis en de verhalen die er de ronde doen.

Dit leidde tot een aantal kunstwerken met een zeer uiteenlopend karakter, waarvan twee met een permanent karakter, twee semipermanent en twee van tijdelijke aard. De manifestatie richtte zich niet alleen op de eigen bevolking maar ook op een landelijk publiek. In de aanloop werden inwoners van de gemeente op verschillende manieren betrokken bij de realisatie van het geheel. Dat leverde uitingen op van sociale sculptuur ('samen op de een of andere manier meedoen'), die nieuw waren voor Friesland. De participatie van de bevolking kwam bijvoorbeeld tot uiting door het houden van een enquête voor een 'monument voor de vrijwilliger' van de Amerikaan Allen Ruppertsberg, die met de antwoorden op een heel creatieve wijze omging. Maar ook door de prijsvraag voor een nieuw Stellingwerfs volkslied, opgezet door de Londense Georgina Starr, wat niet alleen leidde tot een cd-uitgave 'Popping up in Ooststellingwerf', maar ook tot een gelijknamig popconcert in de openlucht. Daaraan leverde zij zelf een belangrijke bijdrage.

<http://www.nrc.nl/handelsblad/van/1999/september/04/friese-gemeente-krijgt-lied-door-georgina-starr-7460899>

Het duo Groenewoud/Buij tenslotte vervaardigde een grote opblaasbare beer van tien meter hoog, die het langgerekte geluid van een teddybeer maakte, de langgerekte ao klank afgewisseld door de zachtere ae, tweeklanken die voor het Stellingwerfs zo typerend zijn. Een maand lang ging de Beu op reis langs de dertien dorpen van de gemeente.



## Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

Het monument voor de taalgrens van Atte Jongstra bij de Nijberkeapersluis (links) en de Hunningdaenker van de Belg Carlo Mistiaen in Makkinga (rechts) zijn nog



steeds op deze locaties te zien, zij het dat de Hunning-daenker inmiddels is ontdaan van het gezoem van bijen dat tijdens de manifestatie via een directe lijnverbinding met een naburige bijenkolonie, live uit de mond van het beeldje te horen was. Het varkenshok naast een oude boerderij, dat



kunstenaar Sjaak Langenberg speciaal liet restaureren tot een vakantiehuisje met een overnachtingsgelegenheid, waar de bezoeker zich middels verhalen kon informeren over de armoede van het verleden aangevuld met anekdotes die aan de verbeelding van de kunstenaar ontsproten waren.

Sjaak Langenberg zette met dit project vraagtekens bij het begrip authenticiteit, dat ten prooi valt aan het cultuurtoerisme. Een vergelijkbaar spel tussen illusie en werkelijkheid kwam naar voren in de verrijdbare bioscoop die kunstenaar Job Koelewijn langs de kant van de weg op een verlaten plek in de gemeente liet installeren. Mede onder invloed van de indringende luide filmmuziek kreeg de bezoeker hier een filmisch zicht op het landschap van Ooststellingwerf. Met simpele middelen werd zo een compleet vervreemdend effect gecreëerd. De bioscoop van Job Koelewijn was, evenals de Beu van Groenewoud/Buij, als een soort reizende ambassadeur van de gemeente in de jaren na de manifestatie nog op verschillende plaatsen ver buiten Friesland te zien.

*ontwerp voor een beeld  
op het dorpsplein te  
Makkinga (Ooststellingwerf)  
Carlo Mistiaen november '98*

Ogenschijnlijk als vervolg op de manifestatie 'In Verbelinge' werd begin juli 2007 in de raadzaal van het gemeentehuis het project 'Kunstwerken aan de weg' gepresenteerd. Kunst en cultuur in Ooststellingwerf kregen opnieuw een impuls. Het leken gouden tijden. Is er nog iets over van deze glans?

#### **4. HET PUBLIEKE KUNSTWERK 'DE HUNNINGDAENKER' IN MAKKINGA VAN CARLO MISTIAEN (1999)**

In het boekwerk 'Kunstwerken aan de weg' schrijft Karst Berkenbosch over dit mooie beeldje:

Carlo Mistiaen (Gent 1965) studeerde in 1989 af aan de Koninklijke Academie van Gent. Sindsdien maakt hij installaties waarbij taal en beeld worden opgevoerd in "pijnlijke interactie en contradictie". Zijn werk suggereert vaak een figuur die zich te midden van tekst en alledaagse objecten onmogelijk verstaanbaar kan maken. In ieder geval slaat deze tekst prachtig op 'De Hunningdaenker van Makkinga'.

'Carlo Mistiaen kreeg in 1998 de opdracht van de Stichting 'In Verbelinge' om een beeld te maken voor het dorp Makkinga. In een bijgeleverd boekje staat:

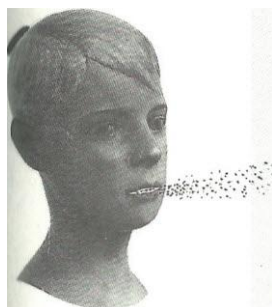
"Het is de kop van een jongeling in de bloei van zijn jeugd net voor het verval. In de mond is het gezoem van bijen te horen, een geluid dat afkomstig is van een bijenkolonie in de buurt, met een directe lijnverbinding. Zo kan het leven van de bijen dag en nacht worden gevolgd. Eens per jaar kan men het zogeheten 'tuten' en



## Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

'kwaken' horen. Dan vliegt de koningin uit met de helft van het bijenvolk. Helaas werkt de directe lijnverbinding niet meer en is het stil bij het beeld'.

De titel van het werk is in drie talen, Frans, Stellingwerfs en Fries op de sokkel te lezen maar het beeld is vooral bekend onder de naam 'De Hunningdaenker'. De gedachten van deze honingdenker worden door de omgeving bepaald en die is zoet. Voor Carlo Mistiaen bestaat er geen vastgestelde norm voor wat 'normaal gedrag' is of afwijkend. Bij dit beeld maakte Anke Hoornstra het prachtige Stellingwerfse gedicht 'De Hunningdaenker'.



Het beeldje 'De hunningdenker van Makkinga' van Mistiaen staat nog steeds pal achter een zitbankje op de Brink van Makkinga. Door een telefoonverbinding met een nabijgelegen bijenkorf kon men indertijd vanuit het hoofd het nijdige gezoem van een bijenkolonie horen klinken. Wie plaatsnam op het bankje veranderde zelf ongemerkt in een honingdenker, het bijengeraas overstemde elke gedachte.

Het bijengezoem is verstomd. Als je nu op het bankje gaat zitten, hoor je stilte. Wat is nu goed om te doen? Het bankje omdraaien opdat er weer zicht ontstaat op het beeldje? Of de lijnverbinding

met de bijenkorf herstellen?

### Anke Hoornstra

#### De hunningdaenker

Mien heit was  
bi'jker en vlechter.  
Bi'jekörveflechter.

Mem,  
mien laand  
van melk en hunning,  
de deurdeeweekse mit  
de schölk. Een witte  
over Zundagse kleren.  
Psalm zingende mit heit  
die twiede  
stemme.

Ik was et kiend  
mit et blonde haar, et  
eupen gezichte. Wat  
wus ik van liefde en tied?

Dat mem kwam as 'k reup.  
Heit mit iewige hanen, drie  
körven vlocht op iene dag,  
en zoveul daegen  
in een weke as 'k  
in jaoren was.  
Vier tieden duurde hunning maeken;  
Veurjaor,  
Zoemer en  
Naojaorsdracht.

#### De honingdenker

Mijn vader was  
iemker en vlechter.  
Bijenkorvenflechter.

Moeder,  
mijn land  
van melk en honing,  
de doordeweekse met  
de schort. Een witte  
over Zondagse kleren.  
Psalm zingend met vader,  
die tweede  
stem.

Ik was het kind  
met het blonde haar, het  
open gezicht. Wat  
wist ik van liefde en tijd?

Dat moeder kwam als ik riep.  
Vader met eeuwige handen, drie  
korven vlocht op een dag,  
en zoveul dagen  
in een week als ik  
in jaren was.  
Vier tijden duurde honing maken:  
Voorjaar,  
Zomer en  
Najaarsdracht.



## Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

Winterzit.  
De bijen in rust.  
Toekomst was  
het hoogste blokje  
op mijn toren.  
Spelenderwijs groeide ik  
uit mijn onschuldige kleren.

Ik werd de jongen  
met de dubbele stem.  
Ik riep niet meer om moeder  
maar om wie dan? En wie

heeft antwoord gegeven?  
Een andere vrouw, een nieuwere  
koningin?  
's Ochtends de schaamte

veur de vlekken  
in et witte laeken.  
Et veurspeulen  
van de eerste vlocht.  
Argens tooide  
een bruid heur mit  
een gaezen sluier.

Mar 'k weigerde  
een man te wodden,  
om heit die iewig  
körven vlecht  
en mem heur huid,  
die staorigan vergaot  
in een reenfelig patroon  
van hunningraot.

Now  
bin 'k et  
oolde kiend.  
Et zoemt mij in et heufd:  
    'Een eer zal bruiloft vieren',  
En al et zute  
van mien ziel  
blijft him  
hunning daenken.

Winterzit.  
De bi 'jen in ruste.  
Toekomst was  
et hoogste blokkien  
op mien toren.  
Speulenderwieze gruuide 'k  
uut mien onschuldige kleren.

Ik wodde de jonge  
mit de dubbele stemme.  
Ik reup niet meer om mem  
mar om wie dan? En wie

het antwoord geven?  
Een ere vrouw, een nijere  
keuninginne?  
Morgens de schaemte

voor de vlekken  
in het witte laken.  
Het voorspelen  
van de eerste vlucht.  
Ergens tooide  
een bruid haar met  
een gazen sluier.

Maar ik weigerde  
een man te worden,  
om vader die eeuwig  
korven vlecht  
en moeders huid,  
die langzaam aan vergaot  
in een rimpelig patroon  
van honingraat.

Nu  
ben ik het  
oude kind.  
Het zoemt maar in mijn hoofd:  
    'Een ander zal bruiloft vieren',  
en al het zoete  
van mijn ziel  
blijft zich  
honing denken.

*\* De iemkertael komt veur een pat uut en wodt verklaard in S.A. Bloemhoff, K.S. Gerritsen en P. de Vries, 'Et hunnigt goed. Negentig jaor Iemkersverieninge Oost-Stellingwarf e.o. Osterwolde*